

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

EL sf programm „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“
2014-2015 tegevuskava

Aastaruanne 2014
Kokkuvõte

Koostas:
Piret Aro
programmijuht
piret.aro@ria.ee

Tallinn 2015

Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatud programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärk on tõsta teadlikkust infoühiskonna võimalustest, et aidata kaasa inimeste elu ja tegevust toetava infoühiskonna arendamisele ning tõsta infoühiskonna alase poliitikakujundamise efektiivsust kvaliteetsema info- ja andmekasutuse kaudu. Programmi rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist kogumahas 4 450 000 eurot.

Programmi tegevused on suunatud tänaste ja tulevaste e-teenuste tarbijatele, e-teenuste loomisega seotud osapooltele (poliitikakujundajad, avalik sektor ja ettevõtjad), kelle teadlikkuse tõstmine infoühiskonnast võimaldab saavutada kõrget motiveeritust olemasolevate ning uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtuks. Lisaks eelpoolmainitule kätkeb programm tegevusi, mis keskenduvad ühiskonna arvamusiidrite ning meedia esindajate teadlikkuse suurendamisele, mille tulemusena kujundatakse suurem huvi ning positiivne hoiak uute tehnoloogiate suhtes.

Meetme tingimusi, mis on kinnitatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009. a käskkirjaga nr 238 „Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ kinnitamine“, muudeti 2014. aastal kaks korda: veebruaris tõsteti programmi kogumahtu varasemalt 4 200 000 eurolt 4 290 000 eurole (majandus- ja kommunikatsiooniministri 13. veebruari 2014 käskkiri nr 14-0051) ning juulis 4 450 000 eurole (majandus- ja taristuministri 31. juuli 2014 käskkiri nr 14-0251).

Programmi tegevuskava aastateks 2014-2015 kinnitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MKM) 18.02.2014 ning täpsustas 18.03.2014 (ekskluskult oli veebruarikuus kinnitatud tegevuskavas toodud projektide rahaline kogumaht suurem kui programmi eelarve, seega võeti ajutiselt osa projekte tegevuskavast välja). Tulenevalt programmi eelarve suurendamisest juuliku lõpus kinnitati muudatustega tegevuskava 01.08.2014. Aastaruanne põhinebki viimati nimetatud tegevuskaval. Kooskõlas programmi tingimustega on tegevuskavas tehtud väiksemaid muudatusi eelarveridade vahel e-kirjavahetuse teel. Asjakohased muudatused kinnitatakse 2015. aasta alguses tegevuskava järgmises versioonis.¹

Programmi seitsmenda tegevusaasta olulisimad märksõnad olid infoühiskonda käsitlevate konverentside, seminaride ja koolituste ettevalmistamine ja läbiviimine, laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevuste korraldamine ja avalike teenuste arendamise toetamine.

1. Kokkuvõtte elluviidud tegevustest

1.1 Koolitused, konverentsid, seminarid, koostööüritused

Laialdasim suund 2014. aastal oli e-riigi eri tahke käsitlevate kogemuste jagamine ning riigisiseseid ja rahuvsvahelised võrgustikuüritused. Seda eesmärki kandsid mitmed programmist elluviidud projektid (täpsemalt allpool). Kokku toimus aasta jooksul programmist 52 üritust 2706 osalejale, mida on oluliselt rohkem kui 2013. aastal (38 üritust 1684 osalejale).

Tark e-riik sarjas toimus aasta jooksul kokku 44 koolitust/üritust (20 koolitust, 18 seminari, 5 infopäeva ja 1 konverents), kus osales kokku 2032 inimest.² Sarnaselt varasemate aastatega oli üsna suur tähelepanu küberturbe valdkonnale suunatud üritustel (veidi üle poole toimunud koolitustest/üritustest), sh mitmepäevastel praktilistel koolitustel, mis aitavad tõsta Eesti ettevõtete ja avaliku sektori asutuste teadmisi ja oskusi infosüsteemide kaitsest.

1 Aruande kirjutamise ajal on järjekordne käskkirja muudatus MKM-is kinnitamisel. Selle muudatusega tõstetakse programmi mahtu veelgi ning pikendatakse abikõlblikkuse perioodi 2015. aasta lõpuni. Muudatusele järgnevalt kinnitatakse ka muudatustega tegevuskava.

2 Võrdlusena: 2013. aastal toimus Tark e-riik sarjas kokku 32 koolitusüritust (16 koolitust, 14 seminari ja 1 konverents ja 1 infopäev) kokku 1132 osalejale.

Esile tõstmist väärrib Tark e-riik sarjas oktoobris koostöös MKMi riigi infosüsteemide osakonna eestvedamisel korraldatud andmeanalüütika teemaline seminar „Andmetest arukate otsusteni“, millel tutvustati avaliku sektori asutuste töötajatele andmete analüüsi tööriistu, andmete analüüsi olulisust ja tähendust nii era- kui avaliku sektori praktikas ning arutati, millised on avaliku sektori vajadused andmeanalüütika alasteks koolitusteks ja kogemuste vahetamiseks. Tagasiside seminarile oli väga positiivne ning selle valdkonna ürituste/koolitustega on plaanis jätkata ka 2015. aastal.

30. mail toimus Tallinnas [Riigi Infosüsteemi Ameti kolmandale aastapäevale pühendatud konverents](#), millel vahetati mõtteid ja arutleti e-riigi ja selle julgeoleku tuleviku, e-teenuste kasutatavuse ja kasutamise suurendamise ning avaliku teenusruumi korrastamise kogemuste üle. Konverentsile kutsutud osalejad olid elutähtsat teenust osutavate ja korraldatavate asutuste juhtivtöötajad, valitsusasutuste juhid ja akadeemikud ning RIA koostööpartnerid.

Tark e-riik sarjas toimus ka kaks rahvusvahelist seminari: juuni alguses viidi koostöös Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse SAgA Tallinnas ellu „*International Strategic Dialogue on Cyber Security*“, mille fookuses oli küberturvalisuse poliitikasuundade kujundamine ja elutähtsate teenustaristuste piiriülene sõltuvus. Üritusel osalesid EL liikmesriikide kõrgemad riigiametnikud ja küberkaitse eksperdid. Novembris toimus Tartus Eesti ja Suurbritannia kübereksperptide koostööseminar, mis keskendus küberturvalisusega tegelevate meeskondade koostööle julgeoleku- ja korrakaitseasutustega. Koolitusseminaril räägiti ohtude hindamisest, ametkondade teabevahetuse korraldamisest ja õiguslikest küsimustest viimaste intsidentide näitel. Väliseksperdid korraldasid osalejatele ka mitmeid praktilisi harjutusi.

Suurematest Tark e-riik sarja üritustest tasub veel ära märkida jaanuarikuus Tartus riigisektori asutuste asjaajamist ning dokumendihaldus- ja infosüsteemide arendamist korraldavatele töötajatele suunatud teabepäev „Asjaajamine muutuv asjas“ ning septembris Tallinnas korraldatud ja haridusasutustele suunatud vaba tarkvara päev.

Novembris korraldati MKMi sisulisel juhtimisel kolmandad [kõrgemad infoühiskonna kursused](#)³, mis olid suunatud eeskätt kõrgematele riigiametnikele (kantslerid, IT juhid jt, kokku 54 osalejat). Kahepäevasel üritusel arutati, kuidas saaks Eesti oma majanduskeskkonda atraktiivsemaks muuta ning e-residentsuse kaudu inimesi ja ettevõtteid meie teenuste ja majandusruumiga liita; vaadati, missugused on põletavamad küberturvalisuse probleemid ning räägiti struktuurivahenditest ja IKT investeringute juhtimisest.

Lisaks viidi programmist ellu kaks suuremat rahvusvahelist üritust.

Rahvusvaheline küberturbe ekspertidele suunatud **CERT-EE sümposium** toimus 18.-19. juunil ning sellel osales 227 eksperti, pea pooled nendest välismaalt. Paralleelsessioonidega üritusel esines lisaks Eesti spetsialistidele ka 14 rahvusvahelist eksperti. Erialaste teadmiste ja oskuste vahetamise kõrval on sümposiumi eesmärgiks soodustada CERT võrgustike omavahelist suhtlust ning tõhustada koostööd valdkonna spetsialistide vahel. Üritus toimus juba viiendat aastat järjest ning kahtlemata on tegemist e-Eesti maine jaoks positiivse üritusega.

Traditsiooniks saanud infoühiskonna konverents toimus 2014. aastal uues vormis. Kui seni oli tegemist olnud Eesti sisese üritusega, siis esmakordselt korraldati konverents rahvusvaheliseks. Konverents [Nordic Digital Agendas Day](#) toimus 25. aprillil *Estonian ICT Week*⁴ raames ja oli pühendatud infoühiskonna tulevikuteemadele, eelkõige e-valitsemise valdkonnas. Taani, Norra, Rootsi, Soome ja Eesti esindajad rääkisid oma riigi visioonidest, arengueesmärkidest ja „hulludest ideedest“. Lisaks tutvustasid Eesti ettevõtteid ja asutused oma lahendusi konverentsi messialal. Kokku

3 [Esimesed kursused](#) toimusid aastal 2009 ja [teised kursused](#) aastal 2013, mõlemad samuti EL sf programmist „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“.

4 *Rahvusvaheline info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nädal "Estonian ICT Week 2014" toimus 23.-30.aprillil ning koondas ühte nädalasse olulised tehnoloogiaettevõtlusele keskenduvad üritused ja rahvusvahelised avaliku sektori tippsündmused. Nädala osapooled olid lisaks MKMile muuhulgas EAS, ITL, Garage 48 ja Välisministeerium.*

tuli 297 osalejat, nendest pea neljandik välismaalt; konverentsi veebiülekanne vaatas kokku 1716 inimest.

Toimus ka väiksemaid koolitusi/üritusi teiste projektide raames: koolielu.ee keskkonnas viidi aasta alguses läbi õpetajatele suunatud kolmenädalane LibreOffice'i kasutajakursus (35 kursuse lõpetanud); e-ID rakendusjuhendite tutvustamiseks korraldati kevadel kaks seminari (kokku osales 26 inimest); WCAG 2.0 rakendusjuhiste väljatöötamise käigus toimus novembris kaks koolitust, üks Tallinnas, teine Tartus (osalejaid kokku 35; tulenevalt suurest populaarsusest korraldati üks lisakoolitus Tark e-riik sarjas).

1.2 Laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevused

Teine olulisim tegevuste blokk oli 2014. aastal suunatud laiema avalikkuse teadlikkuse tõstmisele erinevatest infoühiskonna tahkudest.

Aasta jooksul viidi ellu kaks teavituspõhiseid turvateadlikkuse tõstmiseks.

DNSSec ehk *Domain Name System Security Extensions* (domeeninimede süsteemi turvalaiendused ehk turvavõtmete süsteem, mis tagab, et internetilehekülge, kuhu kasutaja suunatakse, on see, mille aadressi ta veebilehitsejasse sisestas) [teavitustegevused](#) toimusid aasta esimesel poolel ja aktiivses koostöös Eesti Interneti SAga. Projekti esimeses etapis valmis DNSSec'i tutvustav animatsioon ja kommunikatsioonistrateegia, teise etapi tegevused hõlmasid erinevaid teavitustegevusi DNSSec turvalahenduse alase teadlikkuse tõstmiseks sihtgruppides.

[Teise projekti](#) eesmärk oli teadvustada Windows XP kasutajatele **Windows XP toe kadumist** aprillist 2014 ning ärgitada inimesi oma turvalisuse huvides **hoidma arvutit ajakohasena**. Selleks koostati aasta teises pooles erinevaid infotekste, viidi ellu bännerkampania partnerite infokanalites ning teavitati avalikkust ka meedia kaudu. Projekti mõõdetav eesmärk – Windows XP kasutajate osakaalu vähenemine ligikaudu 18%-ni tuginedes RIA statistikale – on täidetud (2014. a oktoobris oli eesti.ee portaali XP operatsioonisüsteemiga kasutajate osakaal 10,4% võrrelduna 20%-ga 2013. aasta novembris). Kampania osutus edukaks ning täitis igakülgset seadud eesmärgid. Kuigi kampania keskendus eelkõige XP kasutajaskonna vähendamisele, võib eeldada, et selle mõju oli oluliselt laiem ning aitab kaasa ka teiste aegunud ja ebaturvaliste programmide väljavahetamisele.

Lisaks telliti koostöös NutiKaitse 2017 projektiga (seda juhib Vaata Maailma SA) [uuring nuti-seadmete kasutajate turvateadlikkusest ja -käitumisest](#), et selgitada välja kitsaskohad ning planeerida järgmisteks aastateks sihtrühmadele suunatud tegevusi. Uuringu käigus küsitleti enam kui 500 last ning ligi 1500 täiskasvanut.

Kevadel viidi ellu **konkurss „Eesti parim mobiilirakendus 2014“** (konkurss oli varem toimunud nime „Eesti parim m-teenus“ all), mille PR-tegevused olid suunatud laiemale avalikkusele ja ettevõtjatele. Konkursil osales kokku tervelt 71 mobiilirakendust, mis ületas algselt püstitatud ootusi (saavutada sarnasel tasemel osalus 2012. a konkursiga, mil osales 44 rakendust). Üldvõitjaks kuulutati taksotellimisäpp Taxify. Hariduse ja kultuuri valdkonna võitis Rahva Raamatu mobiilirakendus, meelelahutuse kategooria reisirakendus Like A Local Guide ning riigi ja kohalike omavalitsuste sektoris RMK äpp "Kohtume metsas!". Tervise ning spordi valdkonna ning Facebookis toimunud rahvahääletuse võitja oli Sportlyzer treeninguäpp. Konkursi äri ja kaubanduse kategoorias otsustas žürii välja anda kaks auhinda ning need läksid Taxify'le ja meeskonnajuhtimise vahendile Weekdone. Weekdone pälvis ka Nutikaitse 2017 turvalise lahenduse eriauhinna. Konkurss saavutas hoolimata varasemaga võrreldes lühemast ajaraamist ligi 60 meediakajastust, lisaks aktiivse kajastuse [sotsiaalmeedias](#). Konkursi info on leitav ka veebilehelt [konkurss.eesti.ee](#).

Laiemale avalikkusele on suunatud ka Ettevõtluse Arendamise SAga (EAS) koostöös tellitud saatesari, mis läheb hanke tulemusel eetrisse Eesti Rahvusringhäälingus: programm ja EAS

rahastavad kahasse 2014/2015 hooajal saadet „Kapital”. Saatesarja eesmärk on ärgitada ja julgustada Eesti ettevõtjaid uuenduslikult, julgemalt ja ambitsioonikamalt (sh globaalsemalt) mõtlema ning tegutsema, panustades seeläbi Eesti ettevõtete konkurentsivõime tõusu pikemas perspektiivis. Tulenevalt IKT osatähtsuse pidevast kasvust igapäevaelus (sh ettevõtluses), tutvustatakse lisaks ettevõtluse temaatikale lähemalt ka IKT võimalusi (sh e-riigi lahendusi, e-teenuseid jms) ning selle kasutamisest tulenevat mõju ettevõtjatele. 2014. aastal oli eetris 13 saadet.

1.3 Avalike teenuste arendamine

Järjena 2013.aastal valminud organisatsioonidele protsessipõhise juhtimismudeli käsiraamatule töötati välja avalikule sektorile suunatud [käsiraamat kasutajasõbralike avalike e-teenuste disainimiseks](#). Käsiraamatu koostamise ajendiks oli asjaolu, et avalikus sektoris puudub heast e-teenusest ja selle loomise meetodikast ühtne arusaam ning teenuste disainimiseks kasutatakse erinevaid töövahendeid ja mudeleid. Seetõttu on arendustööde väljundid seni olnud kõikuva kvaliteediga ning lähtuvad erinevatest standarditest. Käsiraamatu peamine eesmärk oli välja pakkuda meetodiline mudel, mille abil on võimalik kvaliteetseid e-teenuseid avalikus sektoris luua või arendada. Ühelt poolt peaks mudeli kasutamine aitama tõsta teenuste kvaliteeti (suurendama nende väärtust ja kasutajasõbralikkust) ning teisalt optimeerima avalike teenuste halduskoormust ja –kulusid avalike teenuste osutamisel. Raamatus väljapakutud mudeli sobivust testiti projekti Maanteeameti kolme e-teenuse ümberdisainimise käigus.

Avalike teenuste kvaliteediga on seotud ka **e-teenuste ligipääsetavuse valdkond**. 2014. valmis [uuring avaliku sektori \(sh kohalikud omavalitsused\) veebilehtede vastavusest WCAG 2.0-le aastal 2013](#). Uuringust selgus, et tulemused on võrreldes 2010. aastaga pisut paranenud: 13% valitsusasutuste veebilehtedest vastab tasemele A või AA ning 3% kohalike omavalitsuste (sh maavalitsuste) veebilehtedest vastab tasemele A. Selleks, et tulemused edaspidigi paraneks, on tellitud praktilised **WCAG 2.0 rakendusjuhised**, mis saavad lõplikult valmis ja avalikustatud 2015. aasta alguses.

1.4 Muud tegevused

Eeltoodule lisaks jätkati tegevusi e-ID valdkonnas: aasta alguses jätkati vähese arvutikasutusoskusega inimeste **telefoninõustamist ID-kaardi kasutamisel** ning täiendati [e-ID rakendusjuhendeid](#) ettevõtete juhtidele ja otsustajatele, eelkõige IT juhtidele, suunatud ülevaatega e-ID-st ning selle rakendusvõimalustest.

Valmis ka kaks eelkõige valdkonna ekspertidele suunatud analüüsi: andmekeskuse turvanõuete analüüs riigi IT majutusressursi reorganiseerimise sisendiks ning e-hääletuse logide analüüs. Lisaks viidi ellu mitmeid tegevusi, mis jõuavad nähtavate tulemusteni 2015. aastal, sh e-teenustega rahulolu uuring, avaandmete portaali [opendata.riik.ee](#) arendamine, e-residentsusest tuleneva potentsiaali analüüs neljal potentsiaalsel sihtturul ning Eesti e-riigi maine kontseptsiooni loomine.

2. Indikaatori saavutustase

Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärgi saavutamise indikaatoriks on avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal. Statistikaameti andmetel teavad vähemalt ühte e-teenust peaaegu kõik internetikasutajad ja 80% kõigist elanikest⁵. Statistikaamet on varem on juhtinud tähelepanu asjaolule, et e-teenustest teadlike elanike osakaal on eeldatavasti suuremgi - küsimust

5 Uuringu „Infotehnoloogia leibkonnas“ andmetel oli 2014. aastal 16-74-aastaste e-teenustest teadlike hinnanguline arv 777 700, internetikasutajate hinnanguline arv 819 200 ja 16-74-aastaste arv 972 400. E-teenustest teadlike osatähtsus internetikasutajate hulgas oli 94,9% ja 16-74-aastase elanikkonna hulgas 80,0% (andmed saadud Statistikaametist e-kirjaga).

küsitakse uuringus vaid internetikasutajate käest, kuid kuid ka osa interneti mittekasutajaid teab mõnd e-teenust.

Vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009.a. käskkirja nr 238 „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine” kinnitamine“ pidi avalikest e-teenustest teadlike elanike osakaal 2013. aastal kasvama vähemalt 75%ni. Statistikaameti eeltoodud andmetel põhinedes sai 2013. aastaks eemärk saavutatud ning 2014.aastal püsib samal tasemel.

Varasemalt on aruandes võrreldud seda tulemust ka e-teenustega rahulolu uuringust tulenevate andmetega. 2014.aastal on (programmi vahenditest) selline uuring ka tellitud ja andmed kogutud, kuid aruande kirjutamise seisuga ei ole uuringukokkuvõtte veel valminud ning seepärast ei ole võimalik näitajaid võrrelda.

3. Tekkinud märkimisväärsed probleemid ja nende lahendamiseks võetud meetmed

Märkimisväärsed üldisi probleeme ei esinenud. Projektide elluviimisel üleskerkinud probleemid on lahendatud konkreetsete projektide raames, näiteks on loetud hankeid ebaõnnestunuks, antud lepingupartneritele täiendavaid tähtaegu tööde vastavusse viimiseks lepinguga, leitud võimalusi toime tulla projektide pingelise ajakavaga või projektispetsiifiliste sisuliste muredega.

4. Kokkuvõtteks

Aastal 2014 toimus programmist väljamakseid summas 545 653,79 eurot, mis on vähem kui varasemal kolmel aastal. Esiteks on taas olnud rohkem väiksemahulisi projekte, teisalt tekitab sildfinantseerimisele üleminek 2014.aasta kevadel väljamaksetes väikese ajalise viivituse. Aasta lõpu seisuga on lisaks üleval kohustusi (sõlmitud lepinguid või sildfinantseerimisest juba tasutud kulusid) summas 596 484,07 eurot.

2014. aasta lõpuks oli programmist tehtud kokku 3 812 274,51 euro ulatuses väljamakseid. Järgmine, 2015.aasta on programmi jaoks viimane tegevusaasta ning sellest tulenevalt seisab ees ka põhjalikumate kokkuvõtete tegemine kogu programmi tegevuse kohta.

Lisa: Programmi tegevuskava 2014-2015 täitmine: 2014. aasta aruanne (tabel).